

Pla Estratègic Metropolità de Barcelona
9ª Jornada Tècnica
Barcelona, 22 de maig de 2014

Per un model metropolità de creixement: productivitat i desenvolupament territorial

Ezequiel Baró

Professor emèrit d'Economia Aplicada
Universitat de Barcelona

Index

- **Dinàmica de les activitats industrials**
 - Tendències seculars
 - Desindustrialització/"nova" terciarització
- **Evidències d'aquestes transformacions**
 - A nivell (inter) sectorial
 - A nivell microeconòmic
- **Un nou perímetre de les activitats industrials**
- **Imatges del territori:**
 - Com a "contenedor" de recursos genèrics o
 - Com a "estructura" implicada en la constitució activa de recursos i competències específiques
- **Tres qualitats dels territoris** (les tres "C" de Moss Kanter)
- **Cohesió:** una qualitat addicional.

Evolució de la composició de l'ocupació civil per grans sectors d'activitat al llarg del segle XX:
països de la OCDE.
Percentatges

A nivell internacional, la indústria és el sector protagonista en:

- ✓ Els guanys de productivitat.
- ✓ L'augment dels intercanvis internacionals.
- ✓ El nivell de les retribucions de la mà d'obra i de la qualitat dels llocs de treball.
- ✓ La propensió a la innovació i a la difusió del canvi tecnològic.

La terciarització de les economies avançades

- ✓ Tendència secular d'aquest fenomen.
- ✓ En les darreres tres dècades s'aprecia:
 - Una **acceleració** del procés de terciarització.
 - Un **canvi de naturalesa** d'aquest procés, amb un creixent protagonisme de les activitats de serveis:
 - en la transició a les economies basades en el coneixement.
 - en el procés de mundialització de les economies.

Aquestes transformacions en la composició de les activitats econòmiques es poden palesar:

En un pla (inter) sectorial:

- **Canvis en la composició de la demanda final** en augmentar el nivell de la renda per habitant
- Impactes de les transformacions – tecnològiques i organitzatives – dels processos de producció (**canvis en la composició de la demanda intermedia**) en la major part de sectors econòmics
- **Canvis en els patrons internacionals dels avantatges competitius**

En un plà microeconòmic (a nivell de firma)

Des de finals dels anys 80, en el marc d'una acceleració dels processos de mundialització de les economies, de financiarització de la gestió de les empreses i de difusió de les noves tecnologies (digitals), es consolida la superació del model "fordista" i la emergència d'un nou model "postfordista" preponderant. Això suposà:

- **Canvis en les pautes de consum** (major heterogeneïtat, segmentació, diferenciació, personalització).
- **Canvis en els patrons de producció.**

Profunda modificació de l'“objecte industrial” en la major part de les economies avançades

- **Característiques i naturalesa del “producte”.**
- **Remodelació de les cadenes de producció.**
- **Canvis en les estratègies empresarials.**

Productes:

- * **+ complexos:** productes híbrids: combinacions/paquets de béns (tangibles) i de serveis (intangibles);
- * **de qualitat més incerta** (béns d'experiència, béns de confiança);
- * **major adherència als requeriments dels consumidors** (diferenciació, personalització, oferta de “solucions a mida”).

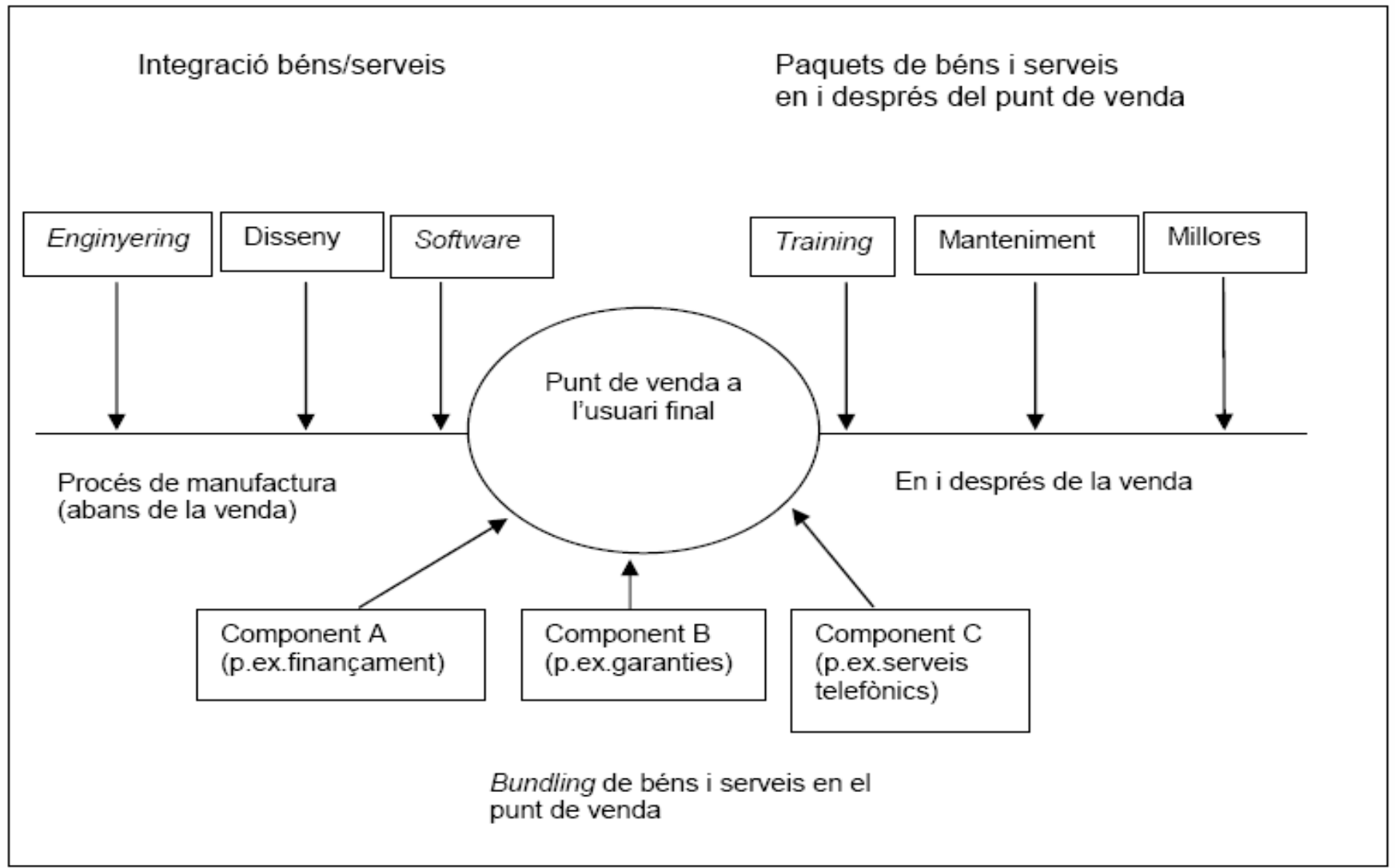
Remodelació de les cadenes de producció:

- * **Modularització/Integració** (economies d'integració);
- * **Externalització de funcions** (empresarials);
- * **Canvis en el pes relatiu de les diverses fases de la cadena de valor:**
 - cap amunt : concepció, R+D, disseny...
 - cap avall: logística, distribució, comercialització, assistència post-venda

Estratègies empresarials

- La integració “producte-serveis” en les diverses fases inicials de la cadena de valor.
- L’oferta de paquets de béns i serveis en el punt de venda (o després de feta la venda) del producte –*product-service-packaging*.
- El lligam de béns (tangibles) i de serveis en una única oferta per part de firmes d’activitats de serveis –*product-services-bundling*.

Tres tipus de linkage entre béns i serveis

Un nou perímetre de les activitats industrials

Indústria

**Activitats de transformació física de las
matèries primeres**

+

**Activitats de producció de béns
immaterials i serveis *estrictament*
necessaris**

**Serveis destinats
a la producció**

**NOVA
INDÚSTRIA**

Evolució del valor afegit per grans sectors econòmics: Catalunya i Espanya, 1995-2007: en percentatges

A preus corrents Percentatges	Catalunya		Espanya	
	1995	2007	1995	2007
Indústries manufactureres i extractives	27,94	20,25	20,11	15,25
Serveis destinats a la producció	38,07	43,73	38,01	41,97
Serveis a les empreses	13,77	18,13	13,73	17,24
Mediació financera	1,5	5,57	1,08	5,30
Comerç i reparacions	11,73	11,44	11,95	10,54
Transport i telecomunicacions	8,12	6,97	8,28	6,79
Electricitat, gas i aigua	2,94	1,61	2,97	2,10
Serveis destinats al consum	25,18	24,28	29,37	28,21
Construcció	6,95	10,31	7,9	11,84
Agricultura i pesca	1,85	1,42	4,62	2,74
TOTAL	100,00	100,00	100,00	100,00

Evolució de l'ocupació per grans sectors econòmics: Catalunya i Espanya, 1995-2007: en percentatges

Distribució percentual	Catalunya			Espanya		
	1995	2007	Diferència	1995	2007	Diferència
Indústries manufactureres i extractives	25,6	19,5	-6,1	18,3	14,5	-3,7
Serveis destinats a la producció	32,5	35,0	2,5	30,5	32,4	2,0
Serveis a les empreses	7,2	11,1	4,0	6,0	9,8	3,8
Mediació financera	2,9	2,0	-0,8	2,6	1,9	-0,7
Comerç i reparacions	15,7	15,6	-0,1	15,4	14,8	-0,6
Transport i telecomunicacions	6,2	5,8	-0,4	5,9	5,5	-0,4
Electricitat, gas i aigua	0,6	0,4	-0,2	0,6	0,4	-0,2
Serveis destinats al consum	30,3	32,4	2,1	34,1	36,0	1,9
Construcció	8,1	10,9	2,7	9,1	12,6	3,5
Agricultura i pesca	3,5	2,3	-1,2	8,1	4,4	-3,7
TOTAL	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-

Imatges del territori

- Cada cop resulta més qüestionable la imatge del territori (local o metropolità) com una **reserva o contenidor de recursos genèrics**, apropiables en un mercat obert, fàcilment imitables i transferibles sense límits. El territori ja no es pot entendre com un mer suport físic a la localització i al desplegament de les activitats econòmiques.
- Al contrari, la representació escaient, actualment, del territori és la d'una **“estructura” complexa, implicada de manera permanent en la constitució activa de recursos i competències específics** (que poden ser un factor condicionant de la capacitat competitiva d'un determinat sistema econòmico-social local).

Efecte de competitivitat d'una estructura territorial

- Actualment, la clau dels comportaments de localització de les firmes (tant industrials com terciàries) rau en la integració dels avantatges geogràfics i dels avantatges d'aglomeració d'un territori: en el joc (complex) entre els seus avantatges genèrics i els seus avantatges específics.
- Això vol dir que l'efecte de la competitivitat d'una estructura territorial (local o metropolitana) s'ha de mesurar sobretot per la seva contribució a la qualitat de l'organització productiva i innovadora del conjunt de les empreses i agents que hi resideixen.

Les tres “C” de Moss Kanter

- Les ciutats – i, en general, els territoris –, com a “*global skill centers*”, per aconseguir aquells rols, han de disposar (invertint i sabent-les desenvolupar) tres qualitats principals (*R.Moss Kanter*):
 - **Conceptes** (“concepts”): generar noves idees, noves capacitats d’innovació, estimular la creativitat i el canvi.
 - **Competències** (“competences”): generar, atreure i conservar capacitats de producció i de consum apropiades.
 - **Connexions** (“connections”): garantir unes relacions adequades amb la resta del món.

Una quarta “C”

- A les 3 “Cs” de Moss Kanter, cal afegir una quarta “C”:
 - **Cohesió** (social i territorial): aixó suposa tenir que afrontar diversos reptes.

Alguns riscos

- * Molts territoris han de saber pilotejar el difícil pas d'una estructura productiva polaritzada en les activitats industrials (tradicionals) a una estructura productiva impulsada (i condicionada), cada cop més, per les activitats més basades en el coneixement.
- * Així mateix, molts territoris, que ja mostraren la seva gran vulnerabilitat a les forces tecnològiques i de mercat en el trànsit a la societat industrial, ara han de saber anticipar (i neutralitzar) els perills i les conseqüències indesitjables que, per a ells, poden tenir la ràpida difusió de les noves tecnologies i les tensions dels mercats que aquella pot induir.
- * Finalment, els territoris han d'aprendre a crear i a dinamitzar entorns aptes per al desenvolupament de les activitats més basades en el coneixement. Entorns que han d'afavorir l'esperit de canvi, l'aprenentatge (tant individual, com de les organitzacions) i la creativitat.